

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 32/2566)

**กสม. ตรวจสอบเจ้าหน้าที่เรือนจำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังป่วย
เสนอกรมราชทัณฑ์ดำเนินถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังด้วย
- กสม. ร่วมมือสถาบันสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ยกระดับงานคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ
ผลักดันให้มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศเป็นการเฉพาะ**

วันที่ 7 กันยายน 2566 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนายพิทักษ์พล บุญยมาลิก เลขานุการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 32/2566 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

**1. กสม. ตรวจสอบกรณีร้องเรียนเจ้าหน้าที่เรือนจำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผู้ต้องขังป่วย
แนะนำกรมราชทัณฑ์ประกันสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขัง**

นายพิทักษ์พล บุญยมาลิก เลขานุการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่งซึ่งเป็นอดีตผู้ต้องขังในเรือนจำกลางเพชรบุรี เมื่อเดือนธันวาคม 2565 กล่าวอ้างว่า ผู้ร้องเป็นผู้ป่วยโรคซึมเศร้าขั้นรุนแรง ต้องใช้ยารักษาเป็นประจำทุกวัน เมื่อปี 2564 ผู้ร้องถูกจับกุมดำเนินคดีและถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำกลางเพชรบุรี ภรรยาของผู้ร้องได้นำยารักษาโรคซึมเศร้าจากโรงพยาบาลมาให้ผู้ร้อง แต่เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางเพชรบุรี (ผู้ถูกร้อง) ได้ยึดยาดังกล่าวไว้ทั้งหมด ต่อมาผู้ร้องมีอาการหิวแหว่ คลุ้มคลั่ง และทำร้ายตัวเอง จึงขอขาระงับอาการดังกล่าว แต่เจ้าหน้าที่เรือนจำปฏิเสธ และพยาบาลของเรือนจำที่เรือนจำกลางเพชรบุรีใช้ถ้อยคำหยาบคาย ตะโกนต่อว่าผู้ร้อง และนำขานิดหนึ่งมาฉีดเข้าร่างกายซึ่งไม่แจ้งให้ผู้ร้องทราบว่าเป็นขานิดใด โดยใช้กำลังทำร้ายร่างกายเพื่อยึดยาดังกล่าวเข้าสู่ร่างกายผู้ร้องจนหมดสติไปหลายวัน ปัจจุบันผู้ร้องได้จำคุกครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว แต่เห็นว่าถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า สิทธิในความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 7 การทรมาน หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังนั้น ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Mandela Rules) วางหลักไว้ว่า ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม การให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังเป็นความรับผิดชอบของรัฐ โดยผู้ต้องขังควรได้รับการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานเช่นเดียวกับที่รัฐจัดให้กับประชาชนอื่น และจะต้องสามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นโดยไม่คิดมูลค่า และไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสถานภาพด้านกฎหมายของตน เรือนจำทุกแห่งพึงมีสถานบริการรักษาพยาบาล อันมีหน้าที่ประเมิน ส่งเสริม คุ้มครอง และพัฒนาสุขภาพกายและจิตใจของผู้ต้องขัง

โดยเฉพาะการให้ความใส่ใจเป็นพิเศษต่อผู้ต้องขังที่ต้องการการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ หรือมีปัญหาสุขภาพที่กระทบต่อการบำบัดฟื้นฟูของคุณ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง กรณีไม่อนุญาตให้นำยารักษาโรคประจำตัวเข้าเรือนจำ ใช้ถ้อยคำหยาบคายและทำร้ายร่างกายผู้ร้องหรือไม่ จากการตรวจสอบพบว่า ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ยืนยันได้ว่าผู้ร้องได้นำยารักษาโรคติดตัวมา ณ วันที่ถูกคุมขัง และไม่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำไม่อนุญาตให้นำยารักษาโรคประจำตัวเข้าเรือนจำตามที่กล่าวอ้าง ส่วนกรณีที่ระบุว่ามีการใช้กำลังทำร้ายร่างกายผู้ร้องนั้น พบว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำใช้กำลังกับผู้ร้องจริง แต่เป็นไปเพื่อควบคุมผู้ร้องให้อยู่ในความสงบเพื่อให้การรักษา เนื่องจากผู้ร้องมีอาการขัดขืนและอยู่ในภาวะที่อาจทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นได้ และยาที่นำมาคิดให้ผู้ร้องนั้น เป็นยาที่ใช้สำหรับกรณีผู้ป่วยมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อให้สงบตามแนวทางการดูแลผู้ป่วยจิตเวชฉุกเฉินของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยการทำร้ายร่างกายผู้ร้อง

สำหรับกรณีที่ผู้ร้องระบุว่าพยาบาลของเรือนจำใช้ถ้อยคำหยาบคายต่อผู้ร้อง ปรากฏว่า พยานบุคคล 2 ราย ที่ผู้ร้องอ้างประกอบกรณียุติให้ข้อเท็จจริงไปในทางเดียวกันว่า ได้ยินเสียงพยาบาลของเรือนจำใช้ถ้อยคำหยาบคายต่อผู้ร้องซึ่งสอดคล้องกับผลการตรวจสอบของกรมราชทัณฑ์ ในชั้นนี้จึงเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้กองบริหารทรัพยากรบุคคลดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับสั่งการให้เรือนจำกลางเพชรบุรีกำชับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในสังกัดทุกคน โดยภายหลังพยานรายดังกล่าวได้ย้ายไปสังกัดที่เรือนจำจังหวัดอื่นแล้ว ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้กำชับไปยังเรือนจำจังหวัดดังกล่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง ให้กระทำด้วยกิริยาวาจาที่เหมาะสมไม่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามและประพฤติก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรือความหวาดระแวง รวมทั้งให้ยึดถือและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้โดยเคร่งครัดต่อไปแล้ว จึงถือเป็นเรื่องที่มีการแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสมแล้ว

อย่างไรก็ดี กรณีการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่เป็นผู้ป่วยในเรือนจำ กสม. มีความเห็นเพิ่มเติมว่า กรณีที่กรมราชทัณฑ์ตรวจสอบพบว่า เจ้าหน้าที่พยาบาลของเรือนจำกลางเพชรบุรีให้ยาแก่ผู้ร้อง แต่ไม่ได้มีการบันทึกการรักษาพยาบาลตั้งแต่แรก โดยอ้างข้อจำกัดด้านการติดต่อประสานงานในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 และเริ่มมาบันทึกข้อมูลในระบบหลายเดือนให้หลัง นอกจากเป็นการไม่ปฏิบัติตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ขธ 0705.4/326 ลงวันที่ 3 มกราคม 2562 เรื่อง กำชับการดูแลรักษาผู้ต้องขังป่วยตามแนวทางปฏิบัติที่กรมราชทัณฑ์กำหนดแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลอาการเจ็บป่วยให้แก่ผู้ต้องขังรายอื่น อันเนื่องมาจากการบันทึกข้อมูลในระบบที่ไม่เป็นปัจจุบัน จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ กรณีโรงพยาบาลแก่กระงานไม่สามารถจ่ายยา รักษาโรคซึมเศร้าให้แก่ผู้ร้องขณะที่ถูกคุมขังในเรือนจำได้ในทันที เนื่องจากสิทธิการรักษาของผู้ร้องที่เป็นสิทธิประกันสังคมอยู่นอกเขตพื้นที่ จนกระทั่งระยะเวลาผ่านไปหลายเดือน โรงพยาบาลแก่กระงานจึงจ่ายยา

ในระยะยาว (long-term care) เป็นต้น ขณะที่ กรอบพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถกำหนดแนวทางให้กับรัฐบาลต่าง ๆ ในการออกกฎหมายหรือกำหนดนโยบายที่เหมาะสมในการประกันสิทธิของผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น

โดยในการประชุมครั้งนี้ คนได้นำเสนอข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ในภาพรวมของโลกที่ประชากรผู้สูงอายุมิมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยคาดการณ์ว่า ภายในปี ค.ศ. 2050 ประชากรโลกจะมีอัตราส่วนผู้สูงอายุมากกว่าอัตราส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และภายในปี ค.ศ. 2050 คาดการณ์ว่าอัตราส่วนของผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22 นอกจากนี้ ผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังเผชิญปัญหาในลักษณะเดียวกัน เช่น การเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ การไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระเนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากต้องพึ่งพิงคนในครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ เช่น ความรุนแรงและการถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ เช่น บริการด้านสุขภาพ หลักประกันรายได้ และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (completed aged society) ตามข้อมูลทางสถิติที่มีรายงานประชากรอายุเกิน 60 ปี มีมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) คือมีประชากรผู้สูงอายุถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมดในอีกประมาณ 7-8 ปีข้างหน้า ในขณะที่โครงสร้างสังคมยังมีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวที่อยู่รวมกันขนาดใหญ่กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว บุตรหลานต้องเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่เพียงลำพัง หรือถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้ สิทธิของผู้สูงอายุในประเทศไทยยังมีข้อท้าทายหลายประการ เช่น การเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีทำให้เป็นอุปสรรคในการได้รับบริการจากรัฐ หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยังไม่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ

“การประชุมหารือครั้งนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในการยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุร่วมกัน โดยที่ประชุมเห็นพ้องถึงความสำคัญในการรับรองสิทธิของผู้สูงอายุในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการให้คำแนะนำและเป็นสะพานเชื่อมภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อขับเคลื่อนประเด็นสิทธิของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ กสม. ไทยได้ร่วมเรียกร้องให้เครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชน (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิของผู้สูงอายุ และเพิ่มการสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุของเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมทั้งเรียกร้องให้คณะทำงานด้านผู้สูงอายุของสหประชาชาติ (The UN General Assembly’s Open-ended Working Group on Ageing: OEWSGA) มีข้อเสนอแนะไปยังสมัชชาสหประชาชาติให้เริ่มต้นกระบวนการร่างสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุ เพื่อผลักดันให้สิทธิของผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนกระแสหลักต่อไป” นายวสันต์กล่าว

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

7 กันยายน 2566